

М. М. ПРОКОПІВ¹, Г. О. СЛАБКИЙ²

ЕПІДЕМІОЛОГІЯ ЦЕРЕБРОВАСКУЛЯРНИХ ХВОРОБ СЕРЕД ЖИТЕЛІВ МІСТА КИЄВА

¹Національний медичний університет імені О. О. Богомольця, м. Київ, Україна

²ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород, Україна

Мета: дослідити епідеміологію цереброваскулярних хвороб серед дорослого населення м. Києва.

Матеріали і методи. При проведенні даного дослідження використано статистичний метод та метод системного підходу. Матеріалами дослідження слугували дані галузевої статистичної звітності по м. Києву за 2014, 2017 та 2018 рр.

Результати. Встановлено тенденцію до зниження показників зареєстрованої захворюваності дорослого населення м. Києва на цереброваскулярні хвороби та церебральний інсульт, а також поширеності серед дорослих жителів столиці вказаної патології. У 2018 р. рівень вказаних показників у м. Києві залишається високим. Так, рівень захворюваності дорослого населення на цереброваскулярні хвороби склав 68,25 із розрахунку на 10 000 дорослого населення, на транзиторні церебральні ішемічні напади та споріднені синдроми – 2,68, на всі форми церебральних інсультів – 14,39, при цьому церебральні інсульти, які розвивалися на фоні артеріальної гіпертензії, склали 73,94 % від загальної кількості зареєстрованих церебральних інсультів. У місті лише 76,25 % осіб, які перенесли церебральні інсульти, перебувають під диспансерним наглядом із коливаннями показника від 48,21 % у Голосіївському до 98,57 % в Печерському районі. Це означає, що в місті 23,75 % осіб, які перенесли церебральні інсульти, не отримують належної медичної підтримки і, відповідно, мають ризик високого ступеня його повторного розвитку. Кількість осіб, які стали інвалідами внаслідок цереброваскулярних хвороб, коливається в межах 1236–1309, щорічно із яких в 2018 р. 57,45 % склали жителі міста працездатного віку. Показник смертності населення з названої причини з розрахунку на 100 000 дорослого населення збільшився на 1,18 і склав 116,07.

Різниця в показниках захворюваності дорослого населення на цереброваскулярні хвороби та поширеності даного захворювання в розрізі адміністративних територій міста можна пояснити різним рівнем звертальності населення за медичною допомогою та різною віковою характеристикою населення, яке проживає в різних районах міста.

Висновки. Результати дослідження вказують на необхідність прийняття в м. Києві цільової програми боротьби із цереброваскулярними хворобами та проведення цільової диспансеризації дорослого населення.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: м. Київ; доросле населення; цереброваскулярні хвороби; інсульти; захворюваність; поширеність; смертність.

Судинні захворювання головного мозку на сьогодні залишаються найактуальнішою медико-соціальною проблемою, оскільки вони є головними в структурі захворюваності, інвалідизації та смертності населення в більшості розвинених країн світу [3]. У провідних країнах Європи щорічно на церебральні інсульти хворіє до 0,2 % населення [1]. У США мозковий крововилив щорічно реєструють у 37 000–52 400 жителів країни [2, 4]. При цьому дані наукової літератури вказують на те, що лише 38 % осіб, які перенесли геморагічний інсульт, живуть після цього більше року [5]. За останні роки в країнах Європи смертність населення від інсульту значно зменшилась, що є результатом використання ефективніших методів лікування та зниження частки інсультів із тяжким перебігом [6], а також цільової диспансеризації населення з цереброваскулярними та гіпертонічною хворобами [7]. Нині в Європейському Союзі та США проводять комплексні наукові

епідеміологічні дослідження з вивчення проблеми цереброваскулярних хвороб та інсультів.

Мета роботи: дослідити епідеміологію цереброваскулярних хвороб серед дорослого населення м. Києва.

Матеріали і методи. При проведенні даного дослідження використано статистичний метод та метод системного підходу. Матеріалами дослідження слугували дані галузевої статистичної звітності по м. Києву за 2014, 2017 та 2018 рр.

Результати дослідження та їх обговорення. На першому етапі дослідження вивчено показники захворюваності дорослого населення м. Києва на цереброваскулярні хвороби в динаміці 2014–2018 рр. Отримані результати наведено в таблиці 1.

Аналіз наведених у таблиці 1 даних вказує на те, що в 2014 р. при середньому зареєстрованому показнику захворюваності дорослого населення м. Києва на цереброваскулярні хвороби 92,56 на 10 000 дорослого населення гранична різниця показника в розрізі адміністративних

Таблиця 1. Захворюваність дорослого населення м. Києва на цереброваскулярні хвороби, 2014, 2018 рр.

Район	На 10 000 населення		2018	
	2014	2018	до показника попереднього року (%)	до середньоміського показника (%)
Голосіївський	177,73	79,61	5,62	16,65
Дарницький	96,39	63,62	-21,70	-6,77
Деснянський	36,49	18,32	-19,77	-73,16
Дніпровський	109,69	89,68	-6,83	31,40
Оболонський	130,11	129,89	-0,53	90,32
Печерський	97,41	76,54	-3,38	12,16
Подільський	145,85	66,67	-35,42	-2,30
Святошенський	56,32	43,67	-20,61	-36,01
Солом'янський	67,05	74,39	-1,68	9,01
Шевченківський	51,27	37,01	3,70	-45,76
м. Київ	92,56	68,25	-8,78	–

територій міста коливалася в 4,87 раза: від 36,49 у Деснянському до 177,73 в Голосіївському районі. За період 2014–2018 рр. у цілому по місту вказаний показник знизився на 26,26 % і склав 68,25, а порівняно з 2017 р. він знизився на 8,78 %. У 2018 р. в розрізі адміністративних територій міста коливання показника склали 7,09 раза: від 18,32 у Деснянському до 129,89 в Оболонському районі.

Зміна показника в межах адміністративних територій міста за період дослідження була неоднаковою і мала статистично значущу відмінність.

Наступним кроком дослідження було вивчення даних про поширеність цереброваскулярних хвороб серед дорослого населення м. Києва в динаміці 2014–2018 рр. Отримані результати наведено в таблиці 2.

Таблиця 2. Поширеність цереброваскулярних хвороб серед дорослого населення м. Києва, 2014, 2018 рр.

Район	На 10 000 населення		2018		Охоплено диспансерним наглядом (% до зареєстрованих)
	2014	2018	до показника попереднього року (%)	до середньоміського показника (%)	
Голосіївський	768,76	609,47	1,87	-2,92	33,91
Дарницький	669,10	525,80	-13,17	-16,25	22,20
Деснянський	312,02	399,80	-1,42	-36,32	19,95
Дніпровський	798,54	785,42	-0,35	25,11	59,95
Оболонський	723,47	708,52	0,93	12,86	23,08
Печерський	927,13	691,05	-13,41	10,08	26,08
Подільський	761,72	741,56	-10,81	18,12	20,33
Святошенський	556,55	553,38	-4,42	-11,85	38,47
Солом'янський	686,97	733,05	-1,97	16,77	46,29
Шевченківський	601,39	543,86	-3,88	-13,37	49,14
м. Київ	662,59	627,78	-3,78	–	36,17

Проведений аналіз наведених у таблиці 2 даних вказує на те, що в 2014 р. при середньому зареєстрованому показнику поширеності цереброваскулярних хвороб серед дорослого населення м. Києва 662,59 на 10 000 дорослого населення коливання вказаного показника в розрізі адміністративних територій відзначалося від 312,02 у Деснянському до 927,13 в Печерському районі. Гранична різниця показника складала 2,97 раза. За період 2014–2018 рр. показник поширеності цереброваскулярних хвороб серед дорослого населення м. Києва знизився на 5,25 % і склав 627,78 на 10 000 дорослого населення з різницею

в показниках між адміністративними територіями міста в 1,9 раза.

Під диспансерним наглядом у закладі охорони здоров'я міста перебуває 36,17 % від загальної кількості зареєстрованих осіб із цереброваскулярними хворобами. Частка осіб із цереброваскулярними хворобами, взятих під диспансерний нагляд, в адміністративних територіях міста коливалася від 19,95 % у Деснянському до 59,95 % в Дніпровському районі.

Різниця в показниках захворюваності дорослого населення на цереброваскулярні хвороби та поширеності даного захворювання в розрізі

адміністративних територій міста можна пояснити різним рівнем звертальності населення за медичною допомогою та різною віковою характеристикою населення, яке проживає в різних районах міста.

Далі вивчали питання щодо наявності ускладнень внаслідок цереброваскулярних хвороб. На початку вивчали питання захворюваності населення м. Києва на транзиторні церебральні ішемічні напади та споріднені синдроми за період 2014–2018 рр. Отримані результати наведено в таблиці 3.

За період 2014–2018 рр. показник захворюваності дорослого населення м. Києва на транзиторні церебральні ішемічні напади та споріднені синдроми знизився на 16,51 % і склав 2,68 на

10 000 дорослого населення. У 2018 р. різниця вказаного показника в розрізі адміністративних територій міста коливалася від 0,88 у Голосіївському до 5,56 в Оболонському районі та складає 6,32 раза.

У 2018 р., порівняно з 2017, у цілому по місту вказаний показник знизився на 17,28 %, а в розрізі адміністративних територій міста він мав різнонаправлений вектор як за характером змін, так і за статистичною значущістю.

Наступним кроком дослідження було вивчення та проведення аналізу показників захворюваності дорослого населення м. Києва на всі форми церебральних інсультів. Отримані результати наведено в таблиці 4.

Таблиця 3. Захворюваність дорослого населення м. Києва на транзиторні церебральні ішемічні напади та споріднені синдроми, 2014, 2018 рр.

Район	На 10 000 населення		2018	
	2014	2018	до показника попереднього року (%)	до середньоміського показника (%)
Голосіївський	0,25	0,88	125,09	-67,20
Дарницький	9,66	6,28	-31,56	133,83
Деснянський	1,01	0,52	-31,85	-80,64
Дніпровський	1,22	1,10	-6,26	-59,17
Оболонський	5,45	5,56	-13,99	107,10
Печерський	3,01	1,31	-23,76	-51,07
Подільський	5,10	2,21	-46,50	-17,74
Святошенський	2,19	1,33	-27,11	-50,30
Солом'янський	1,71	3,59	3,41	33,73
Шевченківський	1,57	2,78	17,16	3,59
м. Київ	3,21	2,68	-17,28	–

Таблиця 4. Захворюваність дорослого населення м. Києва на церебральні інсульти (всі форми), 2014, 2018 рр.

Район	На 10 000 населення		2018		Охоплено диспансерним наглядом (% до зареєстрованих)
	2014	2018	до показника попереднього року (%)	до середньоміського показника (%)	
Голосіївський	11,77	8,21	-22,90	-42,92	48,21
Дарницький	35,28	8,92	-70,00	-38,02	80,09
Деснянський	14,54	12,43	-5,33	-13,61	76,60
Дніпровський	20,99	9,19	-52,31	-36,14	86,15
Оболонський	28,99	21,51	-34,90	49,45	89,38
Печерський	16,53	10,81	-25,25	-24,86	98,57
Подільський	27,31	24,47	-25,58	70,06	72,94
Святошенський	12,59	9,49	-5,17	-34,07	80,72
Солом'янський	23,91	22,70	0,90	57,73	69,63
Шевченківський	17,28	15,92	-2,72	10,60	61,30
м. Київ	21,24	14,39	-29,26	–	76,25

У ході дослідження встановлено, що за період 2014–2018 рр. рівень захворюваності дорослого населення м. Києва на всі форми церебральних інсультів знизився на 29,26 % і склав 14,39 на 10 000 дорослого населення. При цьому в розрізі адміністративних територій міста він коливався

від 8,21 в Голосіївському до 24,47 у Подільському районі. Гранична різниця показника становила 2,98 раза.

Важливими результатами дослідження є встановлення рівня диспансерного нагляду за особами, які перенесли церебральні інсульти. У цілому

по місту вказаний показник склав 76,25 % з коливаннями від 48,21 % в Голосіївському до 98,57 % у Печерському районі. Це означає, що в місті 23,75 % осіб, які перенесли церебральні інсульти, не отримують належної медичної підтримки і, відповідно, мають ризик високого ступеня його повторного розвитку.

Враховуючи, що артеріальна гіпертензія є головним фактором ризику розвитку церебральних інсультів, було вивчено та проаналізовано статистичні показники щодо захворюваності дорослого населення м. Києва на церебральні інсульти, які розвивалися на фоні артеріальної гіпертензії. Отримані результати наведено в таблиці 5.

За період дослідження показники захворюваності дорослого населення м. Києва на церебральні інсульти, що розвивалися на фоні артеріальної гіпертензії, мають тенденцію до зменшення і складають 73,94 % від загальної кількості

зареєстрованих церебральних інсультів у 2018 р. в м. Києві.

У розрізі адміністративних територій міста вказаний показник коливався від 5,04 на 10 000 дорослого населення в Голосіївському до 17,35 в Подільському районі. Гранична різниця показника відрізняється в 3,44 раза.

Встановлено низький рівень диспансерного нагляду за особами, які перенесли церебральні інсульти, що розвивалися на фоні артеріальної гіпертензії. Він склав 78,02 % по місту з коливаннями в межах адміністративних територій в 2,09 раза: від 47,57 % у Голосіївському до 99,0 % в Печерському районі.

Важливою складовою даного дослідження є вивчення даних про первинний вихід на інвалідність населення внаслідок цереброваскулярних хвороб. Отримані дані наведено в таблиці 6.

Таблиця 5. Захворюваність дорослого населення м. Києва на церебральні інсульти, які розвинулись на фоні артеріальної гіпертензії, 2014, 2018 рр.

Район	На 10 000 населення		2018		Охоплено диспансерним наглядом (% до зареєстрованих)
	2014	2018	до показника попереднього року (%)	до середньоміського показника (%)	
Голосіївський	8,39	5,04	-28,94	-30,24	47,57
Дарницький	28,80	5,76	-71,31	-45,83	85,62
Деснянський	11,95	8,62	-9,83	-18,93	81,12
Дніпровський	17,95	8,59	-48,63	-19,25	87,24
Оболонський	23,19	14,92	-38,35	40,29	87,24
Печерський	13,12	7,72	-19,91	-27,39	99,00
Подільський	22,74	17,35	-27,10	63,08	84,00
Святошенський	11,30	8,92	-7,64	-16,17	80,34
Солом'янський	19,81	16,12	1,77	51,54	70,12
Шевченківський	14,34	12,76	-7,84	19,92	57,69
м. Київ	17,48	10,64	-30,24	–	78,02

Таблиця 6. Первинно інвалідизовані внаслідок цереброваскулярних хвороб, 2016–2018 рр.

Рік	Інвалідизовано, кількість	Працездатний вік, %	Із загальної кількості			
			1-А	1-Б	II	III
2016	1309	82,81	108	206	610	391
2017	1236	52,58	168	206	505	357
2018	1302	57,45	162	231	513	396

Кількість осіб, які стали інвалідами внаслідок цереброваскулярних хвороб, в останні роки коливалася в межах 1236–1309, щорічно із яких в 2018 р. 57,45 % склали жителі міста працездатного віку. При цьому I групу інвалідності отримало 30,19 % із числа всіх вперше визнаних інвалідами, II групу інвалідності – 39,40 % та III групу інвалідності – 30,41 %.

Результати вивчення показників смертності дорослого населення м. Києва внаслідок церебро-

васкулярних хвороб за період 2014–2018 рр. наведено в таблиці 7.

Порівняно з 2014 р. відзначається незначна тенденція до зростання рівня смертності дорослого населення м. Києва внаслідок цереброваскулярних хвороб. Абсолютна кількість померлих у 2018 р., порівняно з 2014 р., збільшилася на 108 осіб і склала 3424. Показник з розрахунку на 100 000 дорослого населення збільшився на 1,18 і склав 116,07.

Таблиця 7. Смертність дорослого населення м. Києва внаслідок цереброваскулярних хвороб, 2014–2018 рр.

Рік	Абсолютні дані	Показник на 100 000 дорослого населення
2014	3316	114,89
2015	3404	117,1
2016	3430	117,99
2017	3379	115,19
2018	3424	116,07

Висновки

Встановлено зниження показника захворюваності дорослого населення м. Києва на цереброваскулярні хвороби на 26,26 % з рівнем 68,25 на 10 000 дорослого населення та коливаннями вказаного показника в розрізі адміністративних територій міста в 7,09 раза.

Показано, що показник поширеності цереброваскулярних хвороб серед дорослого населення м. Києва за період 2014–2018 рр. знизився на 5,25 % і склав 627,78 на 10 000 дорослого населення з різницею в показниках між адміністративними територіями міста в 1,9 раза.

Показник захворюваності дорослого населення м. Києва на транзиторні церебральні ішемічні напади та споріднені синдроми за період 2014–2018 рр. знизився на 16,51 % і склав 2,68 на 10 000 дорослого населення. Різниця вказаного показника в розрізі адміністративних територій міста коливалася в 6,32 раза.

Встановлено, що рівень захворюваності дорослого населення м. Києва на всі форми церебральних інсультів за період дослідження

знизився на 29,26 % і склав 14,39 на 10 000 дорослого населення, при цьому церебральні інсульти, які розвивалися на фоні артеріальної гіпертензії, склали 73,94 % від загальної кількості зареєстрованих церебральних інсультів в 2018 р. у м. Києві. Гранична різниця названих показників в розрізі адміністративних територій міста становила 2,98 та 3,44 раза відповідно.

За результатами дослідження встановлено, що кількість осіб, які стали інвалідами внаслідок цереброваскулярних хвороб, в останні роки коливалася в межах 1236–1309, щорічно із яких у 2018 р. 57,45 % склали жителі міста працездатного віку. Також показано, що абсолютна кількість померлих внаслідок цереброваскулярних хвороб у 2018 р., порівняно з 2014, збільшилася на 108 осіб і склала 3424, а показник смертності населення з розрахунку на 100 000 дорослого населення збільшився на 1,18 і склав 116,07.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з вивченням якості життя хворих на цереброваскулярні хвороби.

Список літератури

1. Гусев Е. И. Эпидемиология инсульта в России / Е. И. Гусев, Е. И. Скворцова, Л. В. Стаховская // Журнал неврологии и психиатрии имени С. С. Корсакова. – 2003. – № 8. – С. 4–9.
2. Передерий В. Г. Первичная профилактика ишемического инсульта. Современные подходы к профилактике первого инсульта / В. Г. Передерий, Н. И. Швец, Н. Н. Безюк // Український медичний часопис. – 2001. – № 2 (22). – С. 5–15.
3. Хельсингборгская декларация о европейских стратегиях в отношении инсульта, 2006 г. / под ред. Т. Kjellstrom, B. Norrving, A. Shatchkute. – С. 20–29.
4. Bogousslavsky J. The Lausanne Stroke Registry: Analysis of 1000 consecutive patients with first stroke / J. Bogousslavsky, G. VanMell, F. Regli // Stroke. – 2008. – Vol. 19. – P. 1083-1092.
5. Bamford J. A prospective study of acute cerebrovascular disease in the community. The Oxford Community Stroke Project 2001–2006 / J. Bamford, P. Sandercock, M. Dennis // Journal of Neurology? Neurosurgery and Psychiatry. – 2008. – Vol. 51. – P. 23–24.
6. Bonita R. Epidemiology of stroke / R. Bonita // Lancet. – 2002. – Vol. 339. – P. 342–344.
7. Eisenblatter D. Community based stroke trends from the 1970s through the 1980s in East Germany / D. Eisenblatter, L. Heinmann, E. Ckassen // Stroke. – 2005. – Vol. 26. – P. 919–923.

References

1. Gusev, Ye.I., Skvortsova, Ye.I., & Stakhovskaya, L.V. (2003). Epidemiologiya insulta v Rossii [Epidemiology of stroke in Russia]. *Zhurnal nevrologii i psikiatrii im. S.S. Korsakova. Prilozheniye k zhurnalu "Insult" – Journal of Neurology and Psychiatry. S.S. Korsakova. Appendix to the Journal "Stroke"*, 8, 4-9 [in Russian].
2. Perederiy, V.G., Shvets, N.I., & Bezyuk, N.N. (2001). Pervichnaya profilaktika ishemicheskogo insulta. Sovremennyye podkhody k profilaktike pervogo insulta [Primary prevention of ischemic stroke. Modern approaches to the prevention of the first stroke]. *Ukrainskyi medychnyi chasopys – Ukrainian Medical Journal*, 2 (22), 5-15 [in Russian].
3. Kjellstrom, T., Norrving, B. & Shatchkute, A. (Eds.). (2006). *Khelsingborgskaya deklaratsiya o yevropeyskikh strategiyakh v otnoshenii insulta [Helsingborg Declaration on European Strategies for Stroke]*. [in Russian].

4. Bogousslavsky, J., VanMell, G., & Regli, F. (2008). The Lausanne Stroke Registry: Analysis of 1000 consecutive patients with first stroke. *Stroke*, 19, 1083-1092.
5. Bamford, J., Sandercock, P., & Dennis, M. (2008). A prospective study of acute cerebrovascular disease in the community. The Oxford Community Stroke Project 2001–2006. *Journal of Neurology, Neurosurgery and Psychiatry*, 51, 23-24.
6. Bonita, R. (2002). Epidemiology of stroke. *Lancet*, 339, 342-344.
7. Eisenblatter, D., Heinmann, L., Ckassen, E. (2005). Community based stroke trends from the 1970s through the 1980s in East Germany. *Stroke*, 26, 919-923.

EPIDEMIOLOGY OF CEREBROVASCULAR DISEASES AMONG RESIDENTS OF KYIV CITY

M. M. Prokopiv, G. O. Slabkiy

O. Bohomolets National Medical University, Kyiv, Ukraine
Uzhhorod National University, Uzhhorod, Ukraine

Purpose: to study the epidemiology of cerebrovascular diseases among adult residents of Kyiv city.

Materials and Methods. The statistical method and the method of systematic approach were applied in the course of study. The data of sectoral statistical reports in Kyiv for the years 2014, 2017 and 2018 were used as the materials of the research.

Results. The tendency to decrease of the indicators of the registered incidence of cerebrovascular diseases and cerebral stroke among adult population in Kyiv, as well as prevalence of this pathology among the adult residents of the city, was determined. In 2018 the level of these indicators in Kyiv remained high. Thus, the level of cerebrovascular diseases morbidity among adult population reached 68.25 per 10 000 of adult residents, incidence of transitorial ischemic strokes and similar syndromes composed 2.68, incidence of all forms of cerebral strokes – 14.39. At the same time, the cerebral strokes which developed on the background of arterial hypertension make 73.94 % of the total number of registered cerebral strokes. Only 76.25 % of people who underwent cerebral strokes were under dispensary observation with fluctuations from 48.21 % in Holosiivskiyi to 98.57 % in Pecherskiy district. This means that 23.75 % of people who underwent cerebral stroke do not receive proper medical support and, consequently, are at risk for a high degree of repeated stroke. The number of persons who became disabled due to cerebrovascular disease ranges 1236–1309 annually, of which in 2018 57.45 % were the residents of working age. The mortality rate of the population because of the reason named before increased by 1.18 and amounted to 116.07 per 100 thousand of adult population.

The difference in the indicators of cerebrovascular disease morbidity among adult population and the prevalence of this disease in administrative territories of the city can be explained by different level of population's administration for medical help and different age characteristics of the residents of different areas of the city.

Conclusions. The results of the study indicate the need to adopt a target program of struggle against cerebrovascular diseases in Kyiv and to conduct a target clinical screening of the adult population.

KEY WORDS: Kyiv; adult population; cerebrovascular diseases; strokes; morbidity; prevalence; mortality.

Рукопис надійшов до редакції 07.11.2019 р.

Відомості про авторів:

Прокопів Марія Мирославівна – кандидат медичних наук, доцент кафедри неврології Національного медичного університету імені О. О. Богомольця.

Слабкий Геннадій Олексійович – доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри ДВНЗ «Ужгородський національний університет»; тел.: +38(050) 171-16-48.